
Søker

Institusjonsopplysninger

Institusjonsnavn	Fylkesbiblioteket i Akershus, Buskerud og Østfold
Institusjonens e-postadresse	fylkesbibliotek@bfk.no
Postadresse	Postboks 85
Postnummer	2027
Poststed	Kjeller
Institusjonens leder	
Fornavn	Heidi
Etternavn	Hovemoen
Telefon	47 385 571
E-post	heidihov@bfk.no
Er institusjonens leder kontaktperson for prosjektet?	Nei
Kontaktperson	
Fornavn	Karianne A.
Etternavn	Aam
Telefon	99 694 382
E-post	kariannea@bfk.no

Søknadstype

Velg søknadstype

Søknadstype	Innsatsområder
Innsatsområder	• Demokrati og ytringsfrihet

Prosjekt

Beskriv prosjektet

Prosjekttittel	Demokratiløftet
Mål	Prosjektets formål er å styrke bibliotekenes bidrag til utvikling av demokratiet. Målene er at -bibliotekene har en mer synlig og aktiv rolle i arbeidet med å bygge ytringskultur og demokratisk beredskap. -bibliotekene og deres eiere legger bedre til rette for demokratisk deltakelse og ytringsfrihet, og gjennom dette styrker innbyggernes bidrag til demokratiet. - bibliotekteiere, bibliotekansatte og innbyggere har oppdatert kunnskap om bibliotekenes bidrag til det offentlige ordskiftet, og en forståelse av hvilket potensial bibliotekene representerer på dette området. Effektmål er at - kunnskapsgrunnlaget brukes av bibliotekenes eiere i etterkant av prosjektet. - bibliotekteiere sikrer at bibliotekene kan utvikle sin posisjon som demokratisk arena i kommunene. - bibliotekene er en del av kommunenes totalberedskap. - verktøykassen tas aktivt i bruk av bibliotekansatte. - vi har et godt kunnskapsgrunnlag for prosjektet "Prototypebibliotek" og god forankring i deltakerbibliotek.

Prosjektbeskrivelse

Bakgrunnen for dette prosjektet er et behov for å styrke innbyggernes ytringskultur og demokratiske kompetanse. Bibliotekene kan spille en nøkkelrolle i å bygge demokratisk beredskap, og for å bidra til at denne muligheten utnyttes best mulig, trenger vi mer kunnskap om hvordan rollen fylles i dag.

Prosjektet tar utgangspunkt i følgende spørsmål:

- Har bibliotekene endret praksis ti år etter at bibliotekloven ble revidert?
- Har bibliotekene utviklet seg til å bli de demokratihusene som ble skissert i Nasjonal bibliotekstrategi?

- Hvordan kan bibliotekteiere og -ansatte få mer kunnskap og kompetanse på dette feltet?

Gjennom Folkebibliotekloven (1), Totalberedskapsmeldingen (2), og Stortingsmelding om forebygging av ekstremisme (3) stadfestet det på ulike måter at bibliotekene spiller en rolle som arena for demokratisk deltakelse, i beredskap og for ytringsfrihet. Vi vet fra dialog med bibliotekledere at

enkelte kommuner og bibliotek ikke er godt nok rustet til å fylle rollen som demokratisk arena og at noen bibliotek kan oppleve hindringer fra lokal administrasjon eller politikk. Det finnes lite kunnskap om spørsmålene vi stiller i prosjektet. Den nasjonale bibliotekstrategien for 2015-18 hadde fokus på arenutvikling, med tilskudd til arrangementer og formidling (4). Golten har sett på folkebiblioteket som uavhengig møtested og arena for offentlig samtale og debatt og funnet at det finnes mulige utfordringer knyttet til folkebibliotekenes rolle som uavhengige arenaer og hvilket rom de har til å definere stemmer som slipper til i den offentlige samtalen (5). I 2023 kom en tilstandsanalyse av det norske demokratiet, hvor konklusjonen er at "Norge er et av verdens mest demokratiske land, og det norske politiske systemet skårer svært høyt på demokratisk kvalitet langs ulike dimensjoner."

Samtidig sier rapporten at vi har noen utfordringer, som for eksempel at politisk innflytelse er skjevfordelt mellom ulike etniske grupper og mellom nordmenn med og uten innvandrerbakgrunn. Et annet eksempel er at innflytelsen fra ressurssterke lobbygrupper kan oppfattes som stor på ulike styringsnivå (6).

Vårt samarbeid med Universitetsbiblioteket i Oslo (UBO) om Forbudte bøker-uka er relevant.

Kampanjen setter sensur og ytringsfrihet på dagsorden og ble arrangert første gang i Norge i 2024.

UBO koordinerer kampanjen i samarbeid med Norsk PEN, med støtte fra UiO:Demokrati.

Fylkesbiblioteket i ABØ har engasjert seg som støttespiller, og bidro i fjor til over 250 deltakende institusjoner. Vi har fortløpende dialog med UBO om årets og fremtidige avviklinger av kampanjen, og ser at samarbeidet kan bidra positivt som kunnskapsgrunnlag for prosjektet vi søker om midler til. Vi har også dialog med Norsk bibliotekforenings utvalg for ytringsfrihet og demokrati.

Vi bruker begrepet deltakerdemokrati, hvor politisk deltakelse vektlegges gjennom ulike kanaler og arenaer. Deltakerdemokratiet forutsetter at sivilsamfunnets har innflytelse på politikken (5). Hvilke betingelser det offentlige ytringsrommet har, spiller også inn. Beredskap i bibliotek definerer vi som arbeid mot desinformasjon, hvor befolkningens motstandskraft må styrkes mot villedende informasjon og propaganda, gjennom veiledning i å vurdere kilder kritisk. Bibliotek er en del av ytringsfrihetens infrastruktur, de inngår i arbeid med bevaring av kulturarv, til å bygge tilhørighet og inkludering, og de er viktige i arbeidet med å sikre tilgang til informasjon, sammen med andre kunnskapsinstitusjoner (7).

Gjennom kunnskapsinnhenting vil vi få erfaring med bruk av metoder for å tilrettelegge for innbyggermedvirkning og samskaping i bibliotekene. Vi ønsker å teste hvordan bibliotek aktivt bidrar til medborgerskap og deltakelse. En helhetlig satsing på demokrati, ytringsfrihet og beredskap i bibliotekene vil bidra til å løse viktige samfunnsutfordringer knyttet til demokratisk deltakelse og beredskap.

Praktisk oppfølging og erfaringsoverføring etter prosjektet vil være at bibliotekene tar i bruk egne verktøy som er utviklet i prosjektet. Verktøyene skal bidra til økt deltakelse og demokratiforståelse i lokalsamfunnet. Fylkesbiblioteket vil følge opp med en medvirkningssamling, som har som mål å legge grunnlag for nytt prosjekt med arbeidstittel «Prototypebibliotek for mindre kommuner».

Samlingen vil være en del av Fylkesbibliotekets kompetanseutvikling for bibliotekansatte.

Del 1 – Kartlegge og formidle kunnskap om bibliotekenes bidrag til samfunnsutviklingen. Vi vil bruke kvalitative intervju og undersøkelse for å kartlegge og formidle dagens situasjon i bibliotek av ulik størrelse i Akershus, Buskerud og Østfold. Fylkene har over 1,3 millioner innbyggere, 51 kommuner og 58 skolebibliotek i videregående. Det gir et godt utgangspunkt for et representativt utvalg av ulike bibliotektyper og -størrelser. Gjennom intervjuene vil vi øke bibliotekteieres og -ansattes bevissthet

om rollen som ytringsfrihetsforkjempere. Vi vil kartlegge i hvilken grad bibliotekene leverer på samfunnsoppdraget og hvordan denne rollen ivaretas i praksis. I intervjuene undersøker vi status og i hvor stor grad bibliotekene er rustet til å støtte opp under demokrati, ytringsfrihet og beredskap. Intervjuer og undersøkelse inngår i kunnskapsgrunnlaget. Intervjuer og fotograf reiser til bibliotekene og gjør kvalitative intervjuer ut fra intervjuguide og dokumenterer besøkene visuelt. Det utarbeides podkast basert på intervjuer og et inspirasjonshefte for formidling av kunnskapsgrunnlaget.

Del 2 – Prosessverksteder. Vi ønsker å bruke etablerte samskapingsmetoder (8) for å bidra til at bibliotekene i enda større grad kan jobbe målrettet for å være vertskap for demokratisk deltakelse. Verkstedene fasiliteres av fylkesbiblioteket. Vi ønsker at de skal peke ut noen innsatsområder som deltakerne mener er viktige i det videre arbeidet med å styrke bibliotekene som demokratiske arenaer. For å støtte opp under arbeidet ønsker vi å knytte til oss en ressursperson med kompetanse på demokratiske prosesser som kan bistå oss. Det vil bidra til et bedre resultat og vil bygge kompetanse både hos deltakerne og i fylkesbiblioteket. Deltakere er bibliotekeiere, innbyggere og bibliotekansatte. Verkstedene dokumenteres visuelt. Dette arbeidet gir grunnlag for verktøykasse for demokrati til kompetansebanken på bibliotekutvikling.no. Prosessverkstedene fungerer som forprosjekt for videre å utvikle prosjektet «Prototypebibliotek for mindre kommuner». Prosjektet skal sørge for innbyggermedvirkning og samskaping testes i praksis. De deltakende bibliotekene får tegninger fra verkstedene som kan brukes i videre arbeid.

Samarbeid og gevinster

- Samarbeid med bibliotekeiere, bibliotekansatte og innbyggere er vesentlig for å oppnå mål og gevinster.
- Fylkesbiblioteket har 28 medarbeidere med forskjellig fagekspertise. Prosjektet er bevisst sammensatt av flere delprosjekter som vil angripe problemstillingen fra flere vinkler. Vi utnytter fylkesbibliotekets kompetanse til fulle og sikrer eierskap i hele organisasjonen.
- Gjennom de ulike delene av prosjektet skal kunnskapsgrunnlaget som er utarbeidet ha relevans for ulike bibliotektyper over hele landet og bidra til å utvikle flere demokrati-bibliotek.
- Fylkesbiblioteket arbeider strategisk med demokratiutvikling i bibliotekene, og kunnskapsgrunnlaget brukes i videre planarbeid.
- Gjennom de ulike delene av prosjektet legger vi grunnlag for utvikling av nettressurs og prototypebibliotek.

Framdriftsplan

Prosjektet er

Ettårig

Aktivitetsplan for prosjektet

Beskrivelse

Etablere prosjektorganisasjon, utarbeide styringsdokument og involvere flere aktuelle samarbeidspartnere

Aktivitetsperiode	
Fra dato	01.09.2025
Til dato	01.10.2025
Beskrivelse	
Lage intervjuguide, tidsplan for kartlegging og avtaler med kommuner og bibliotek	
Aktivitetsperiode	
Fra dato	01.10.2025
Til dato	01.11.2025
Beskrivelse	
Prosessverksted I - med mål om at bibliotekene i enda større grad kan jobbe målrettet for å være vertskap for demokratisk deltakelse. Bereder grunnen for kunnskapsinnhenting gjennom intervjurunder. Innhold og omfang konkretiseres i prosjektetableringen.	
Aktivitetsperiode	
Fra dato	01.11.2025
Til dato	01.12.2025
Beskrivelse	
Kunnskapsinnhenting: Gjennomføre intervjuer	
Aktivitetsperiode	
Fra dato	01.01.2026
Til dato	06.06.2026

Beskrivelse	Kunnskapsformidling: Utarbeide kunnskapsgrunnlag. Utvikle og formidle podkast og et inspirasjonshefte basert på intervjuene.
-------------	--

Aktivitetsperiode

Fra dato	01.06.2026
----------	------------

Til dato	01.09.2026
----------	------------

Beskrivelse	Prosessverksted II - i form av medborgerlab og med mål om å bygge demokratisk selvtillit og gi innbyggerne en stemme. Samler innspill for videre å utvikle prosjektet «Prototypebibliotek for mindre kommuner»
-------------	--

Aktivitetsperiode

Fra dato	01.04.2026
----------	------------

Til dato	01.06.2026
----------	------------

Beskrivelse	Prosjektevaluering, rapportering og plan for videreføring
-------------	---

Aktivitetsperiode

Fra dato	01.10.2025
----------	------------

Til dato	01.12.2025
----------	------------

Andre opplysninger

Andre opplysninger/kommentarer om
framdrifts-/aktivitetsplan

Budsjett

Prosjektår

Søknadsbeløp fra Nasjonalbiblioteket	610 000
--------------------------------------	---------

Andre inntekter

Beskrivelse	Egeninnsats personal og administrasjon fylkesbiblioteket
-------------	--

Beløp	805 000
-------	---------

Inntekter totalt	1 415 000
------------------	-----------

Utgifter

Beskrivelse	Kvalitative intervjuer - reise og opphold intervjuer og fotograf
-------------	--

Beløp	250 000
-------	---------

Beskrivelse	Inspirasjonshefte
-------------	-------------------

Beløp	50 000
-------	--------

Beskrivelse	To prosessverksteder - reise, lokaler og bevertning ca 50 deltakere
-------------	---

Beløp	180 000
-------	---------

Beskrivelse	Demokratisk ressursperson
-------------	---------------------------

Beløp	30 000
-------	--------

Beskrivelse	Dokumentasjon prosessverksteder
Beløp	100 000
Beskrivelse	Egeninnsats personal og administrasjon fylkesbiblioteket
Beløp	805 000
Utgifter totalt	1 415 000
Totalt	0

Samarbeidspartnere

Har du samarbeidspartner(e)?	Ja
Navn	Bibliotekeiere og bibliotek i Akershus, Buskerud og Østfold
Beskriv samarbeidet	Deltakerbibliotek og deres eiere vil bli involvert i prosessverksteder og kunnskapsinnhenting (intervjuer). De vil også bli viktige for rekruttering av innbyggere til verkstedene. Avtaler vil bli gjort i etableringsfasen.

Vedlegg

Last opp vedlegg

- [Kilder.docx](#)

Sammendrag og innsending